

QUY HOẠCH & QUẢN LÝ

Khu du lịch ven biển Bắc Trung Bộ ứng phó với biến đổi khí hậu

Ths. ĐẶNG QUỐC KHÁNH

▲ Khu du lịch Lăng Cô - Huế

1. DẶT VẤN ĐỀ

Khu vực Bắc Trung Bộ gồm 6 tỉnh Thanh Hoá, Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Bình, Quảng Trị và Thừa Thiên - Huế, là dải ven biển dài 670 km có nhiều tiềm năng to lớn để phát triển du lịch với nhiều bãi tắm nổi tiếng, các hệ sinh thái biển và lễ hội vùng biển.

Với lợi thế về vị trí và tiềm năng, trong những năm qua hoạt động du lịch dải ven biển Bắc Trung Bộ đã có những bước phát triển nhanh chóng, đóng góp vào sự phát triển kinh tế - xã hội, chuyển dịch cơ cấu kinh tế của khu vực cũng như sự phát triển du lịch chung của cả nước.

Hiện nay các quốc gia biển trong đó có Việt Nam đang phải đối mặt với hiện tượng biến đổi khí hậu. Khu vực dải ven biển miền Trung được đánh giá sẽ chịu nhiều ảnh hưởng lớn do địa thế hầu hết là tiếp xúc với mặt biển.

2. TỔNG QUAN VỀ TÁC ĐỘNG BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU

Biến đổi khí hậu (climate change) hiện nay không còn là lời cảnh báo mà đã trở thành những hiểm họa nhìn thấy tận mắt xảy ra trên toàn cầu. Bên cạnh sự diễn biến bất thường của thời tiết, sự nóng lên của khí quyển, bão lũ với tần suất ngày càng tăng, cường độ ngày càng mạnh; nước biển thâm nhập ngày càng sâu vào đất liền là những tác động rất xấu đối với đời sống con người cũng như toàn nền kinh tế.

Biến đổi khí hậu có tác động tiêu cực đến môi trường và cuộc sống như: Hệ sinh thái rừng; Hệ sinh thái đất ngập nước; Hệ sinh thái đảo; Hệ sinh thái biển và ven biển; đới bờ biển; sản xuất và dân cư; sức khỏe và nguồn nước. Hậu quả của tác động biến đổi khí hậu bao gồm: nắng nóng nhiều hơn, lượng mưa thay đổi, nước biển dâng, lượng dinh dưỡng trong đất bị mất cao hơn trong suốt các đợt mưa dài; hiện tượng xói mòn nhiều hơn, gió mạnh hơn; và tình trạng cháy xảy ra phổ biến hơn ở các vùng khô cằn.

Hiệu ứng nhà kính

▲ Biến đổi khí hậu là do nồng độ của khí hiệu ứng nhà kính tăng lên trong khí quyển ở mức độ cao.

3. QUY HOẠCH VÀ QUẢN LÝ CÁC KHU DU LỊCH VEN BIỂN BẮC TRUNG BỘ ỨNG PHÓ VỚI BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU

3.1. Đặc thù của dải ven biển Bắc Trung Bộ

Về địa hình, đặc thù của dải ven biển Bắc Trung Bộ khác với các dải ven biển ở phía Bắc và phía Nam là vừa có núi, đồng bằng và nhiều đảo.

Về nhiệt độ, mùa đông thấp trung bình dưới 20°C, nhiệt độ trung bình mùa hè khoảng 28°C, coi như "hiệu suất sử dụng khai thác du lịch biển" chỉ khoảng 6 - 7 tháng/năm tại vùng này.

Về thủy triều, vùng biển Bắc Trung Bộ có chế độ thủy triều tương đối phức tạp: Chế độ nhật triều thuần nhất là vùng biển Thanh Hoá; Chế độ nhật triều không đều bao gồm vùng biển Nghệ An - Hà Tĩnh; Chế độ bán nhật triều không đều bao gồm vùng bờ biển từ Quảng Bình đến Thừa Thiên - Huế. Độ cao sóng trung bình trong vùng là 2m.

Khác với sông Hồng ở miền Bắc, các sông ở khu vực Bắc Trung Bộ không có hệ thống đê để ngăn lũ.

3.2. Thực trạng ảnh hưởng của Biến đổi khí hậu

3.2.1. Bão, Lũ lụt.

Những năm gần đây, bão lũ và mưa lớn xảy ra trong vùng ngày càng khốc liệt và thường kéo dài từ tháng 8 đến tháng 11. Trung bình hàng năm có 6 cơn bão đổ bộ vào khu vực.

Mưa lớn điển hình là vào năm 2009, đây mức nước các sông lớn ở Bắc

Trung Bộ lên cao chưa từng thấy. Với lượng mưa trên 1.000 mm tại Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Bình và Thừa Thiên Huế trong vòng 24 giờ làm mực nước Sông Hương lên cao gần 6m, cao hơn 0,5m so với trận lụt năm 1953, nước lũ dâng cao rất nhanh nhưng xuống chậm, làm nhiều nơi bị ngập lụt đến 5 - 6 ngày.

Trong 4 thập kỷ qua, cường độ và tần suất các dạng thiên tai ngày càng tăng lên và dữ dội hơn. Trong thập kỷ 90, khu vực Bắc Trung Bộ đã phải chống chịu hơn 15 cơn bão, trong đó một số cơn bão có sức gió giật mạnh trên cấp 12 gây hậu quả nghiêm trọng về người và tài sản.

3.2.2. Biển dâng

Mức nước biển dâng bao gồm: dâng do thủy triều, dâng do bão, lũ, dâng do biến đổi khí hậu. Những năm gần đây, tình hình nước biển dâng và bờ biển bị xâm thực xảy ra nhiều hơn, đe dọa các khu dân cư và cơ sở hạ tầng dọc bờ biển.

Tại vùng ven biển huyện Lộc Hà (Hà Tĩnh) từ tháng 5/2009 tới nay đã xảy ra hiện tượng biển xâm thực bất thường, cuốn trôi nhiều tài sản nhà của nhân dân xây dựng dọc ven biển. Bình thường tại đây triều cường chỉ xảy ra vào tháng 10 âm lịch hàng năm, nhưng trong tháng 5 và đầu tháng 6 nước biển đã lấn sâu vào đất liền khoảng 20m. Hai năm nay biển xâm thực mạnh, mỗi năm từ 20 đến 30m.

Cũng trong năm 2009, do ảnh hưởng của triều cường, kết hợp với mưa, bão

và dòng chảy sông Mã, đường bờ biển từ cửa lạch sông Mã xuống đến khu du lịch Vạn Chài (Sầm Sơn, Thanh Hoá) bị nước biển lấn phá chỗ sâu nhất khoảng 100m, nơi nông cũng đến 40m. Nước biển xâm thực cũng cuốn trôi gần 30 ha đất, trong đó có khoảng 20 ha đất rừng phòng hộ, 10 ha đất nuôi trồng thủy sản.

3.3. Dự báo kịch bản biến đổi khí hậu vùng Bắc Trung Bộ

Dự báo sự biến đổi khí hậu vùng Bắc Trung Bộ đến năm 2070:

- Nhiệt độ vùng duyên hải tăng 1,5°C, vùng nội địa tăng 2,5°C.
- Trên các khu vực, mưa trong gió mùa Đông Bắc tăng 0 - 5% vào mùa khô và 0 - 10% vào mùa mưa.
- Nước biển dâng cao 45 cm.

3.4. Các ảnh hưởng của biến đổi khí hậu tới các khu du lịch ven biển Bắc Trung bộ

a. Tác động đến cơ cấu sử dụng đất: Các hiện tượng như xâm thực bờ biển, xói lở bờ biển, triều cường và ngập nước.

b. Tác động đến xã hội, di dân và tài chính: Hiện tượng nước biển dâng và bão lũ đã khiến nhiều người dân bị mất nhà và buộc phải di dời ra những vùng khác. Bên cạnh đó hàng ngàn người chết và mất tích trong những trận bão, lũ. Sức công phá của lũ đã phá hủy hàng ngàn căn nhà và những công trình du lịch.

c. Tác động đến kinh tế và hoạt động kinh tế: Dự báo nguồn cung cấp nước sẽ bị giảm thiểu, đa dạng sinh học của khu vực có thể bị suy giảm mạnh, gia tăng nhiệt độ khiến mùa nóng kéo dài hơn, tác động không nhỏ tới doanh thu của toàn ngành du lịch.

d. Tác động đến cơ sở hạ tầng đô thị: Mức nước biển dâng và sự không ổn định của địa mạo ở vùng ven biển miền Trung ngày càng diễn biến phức tạp đe dọa các khu dân cư và cơ sở hạ tầng dọc bờ biển.

g. Tác động đến môi trường đô thị: Môi trường vệ sinh của khu dân cư sau bão, lũ dễ gây ra những dịch bệnh. Nguồn nước ngọt sinh hoạt và tưới tiêu khả năng bị xâm nhập mặn. Dân cư sinh sống ven biển dễ bị tổn thương do ngập lụt sẽ phải di dời.

3.5. Một số giải pháp quy hoạch và quản lý xây dựng

3.5.1. Giải pháp về kỹ thuật

a. Giải pháp về nền

- Cao độ xây dựng không chế trong khu du lịch được lựa chọn trên cơ sở khoa học, phù hợp với đặc điểm điều kiện tự nhiên khu vực. Có hệ thống thoát nước mặt hoàn chỉnh và phải đảm bảo thoát hết nước mặt trên toàn lưu vực ra các trục tiêu. Có các giải pháp phòng tránh và giảm nhẹ thiên tai (lũ lụt, ngập úng, triều cường, mực nước biển dâng...).

- Trong mọi trường hợp cao độ nền xây dựng phải lớn hơn (0,3 - 0,5) m của tổ hợp các yếu tố: (mức triều + mức nước dâng trong bão + mức nước dự báo nước biển dâng) hoặc (mức triều + lũ của sông + nước dâng trong bão + mức nước dự báo nước biển dâng) hoặc (mức triều + lũ của sông + chiều cao sóng + nước dâng trong bão + mức nước dự báo nước biển dâng...).

- Hạn chế xây dựng trên đất cát cách mép nước 100m. Đối với khu vực có đe biến thì tuyến đề biến cần thiết kế phù hợp và gắn kết hài hòa với không gian khu du lịch.

- Không được chọn đất xây dựng đô thị tại các khu vực thường xuyên bị ảnh hưởng thiên tai như lũ quét, lũ ống, sạt lở đất, nước biển dâng...

b. Giải pháp về kiến trúc công trình

- Nghiên cứu cách bố trí các cụm nhà cao tầng và phương thức xây dựng các công trình kiến trúc phù hợp với các khu vực có nguy cơ chịu nhiều ảnh hưởng từ bão lũ, thay đổi khí hậu và nước biển dâng.

- Các khu resort cũng như các cơ sở lưu trú du lịch cao cấp cần hướng tới mô hình kiến trúc xanh (green building) với các tiêu chí: Bảo tồn và phát huy bản sắc truyền thống dân tộc; Phù hợp với cảnh quan biển địa phương; có các khoảng cây xanh lớn; tận dụng vật liệu địa phương và vật liệu tái chế; Trang bị các thiết bị cấp cứu và an toàn tối tân.

- Các công trình hướng tới mô hình ngôi nhà đa mục tiêu. Đảm bảo hình thức đặc trưng của du lịch miền Trung, kết cấu gọn nhẹ bền vững, có khả năng chịu được gió bão và các yếu tố khí hậu thay đổi.

c. Giải pháp phòng chống thiên tai

- Các biện pháp công trình: Tùy thuộc vào tình hình cụ thể của từng khu du lịch để chọn giải pháp: đắp đê sông, đê biển, chỉnh trị sông, hồ chứa tổng hợp (cắt lũ, tưới, cảnh quan), công trình

tránh lũ, đường vượt lũ,

- Các biện pháp phi công trình: Xây dựng hệ thống cảnh báo thiên tai, thông tin cứu nạn và các lực lượng ứng phó tại chỗ... Cấm triệt để phá rừng phòng hộ, rừng đầu nguồn. Thiết lập hệ thống rừng phòng hộ ổn định và bền vững. Cần theo dõi thời tiết, giám sát đề điều chỉnh, đặc biệt là vào mùa mưa bão. Tăng cường công tác phòng chống xói lở bờ biển và trên các đảo. Trong từng trường hợp cụ thể cần xem xét các giải pháp như mở rộng các lòng sông thoát lũ; mở rộng khẩu độ các cầu, cống và xây dựng bổ sung hệ thống cầu cạn; đề ngăn mặn kết hợp cho lũ tràn qua; hệ thống các hồ chứa cắt lũ trên lưu vực sông; quy hoạch xây dựng hệ thống neo đậu tàu thuyền tránh trú bão dọc ven biển và trên các đảo; có kế hoạch hộ di, di dân sinh sống ở những đoạn bờ biển sung yếu...

3.5.2. Giải pháp về quản lý

- rà soát và điều chỉnh quy hoạch các khu du lịch đảm bảo đối mặt được với lũ, lụt và nước biển dâng. Đặc biệt thống kê số dân hiện đang cư trú dọc bờ biển, các công trình dự án đầu tư ở những nơi bị đe dọa xâm thực để bố trí đến nơi có cao độ an toàn. Quy hoạch xây dựng phải tính tới yếu tố ổn định địa mạo và yếu tố biển dâng một cách cụ thể, phù hợp với quy hoạch hệ thống đề biến.

- Rà soát và kiểm tra lại vị trí, cao trình xây dựng của tất cả các khu trung tâm du lịch ven biển đã được phê duyệt quy hoạch, xây dựng. Nếu số liệu khoa học chứng tỏ rằng có khả năng các khu vực này sẽ bị ngập trong tương lai thì

việc mạnh dạn di dời đến các địa điểm có địa thế cao hơn để xây dựng là biện pháp an toàn và kinh tế hơn về lâu dài, nhất là các trung tâm chưa phát triển mới.

- Tăng cường công tác tuyên truyền và nâng cao nhận thức của toàn xã hội về tính tất yếu phải ứng phó với biến đổi khí hậu và tác động của nó đến tự nhiên, kinh tế, xã hội và an ninh quốc phòng.

- Đẩy mạnh sự hợp tác và điều phối liên vùng để cập nhật thông tin, số liệu liên quan đến biến đổi khí hậu và nước biển dâng. Trước mắt cần khảo sát đo đạc bản đồ địa hình của các vùng ven biển để xác định khu vực ngập lụt theo từng cấp độ bão, đồng thời đề ra phương án bảo vệ thích hợp.

- Nâng cao nhận thức của các nhà tư vấn lập quy hoạch, đội ngũ chuyên viên quản lý quy hoạch về biến đổi khí hậu. Quan tâm đào tạo nguồn nhân lực cho các tỉnh Bắc Trung Bộ.

4. KẾT LUẬN - KIẾN NGHỊ

Biến đổi khí hậu với tất cả những hậu quả của nó sẽ trở thành những cản trở không nhỏ trong sự phát triển của các khu du lịch ven biển Bắc Trung Bộ nếu như chúng ta không tập trung thực hiện các giải pháp ngăn ngừa và đối phó kịp thời. Các giải pháp nêu trên cần phải được thực hiện một cách đồng bộ và tùy theo khả năng kinh tế của đất nước, của khu vực và sự hợp tác quốc tế để xác định cấp độ ứng phó và chống chịu với sự biến đổi của khí hậu trong từng giai đoạn nhất định.

▲ Giải pháp quy hoạch các dự án nghỉ mát ven biển ứng phó với biến đổi khí hậu

